ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษาบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

Factors Affecting the Self Reliant Economic Community : A Case Study of North Salagaeng Village, Chiengraknoy Sub-District, Samkhok District, Phatumthanee Province

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงตา สราญรมย์
Duangta Saranrom
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
COLLEGE OF INNOVATIVE MANAGEMENT

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ระดับความคิดเห็นการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง และแสวงหาแนวทางการปรับปรุงการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questioner) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยสร้างข้อคำถามอยู่ภายใต้กรอบแนวความคิด (Conceptual Framework) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) ประเด็นในการสนทนาจากแบบสอบถามเป็นรายบุคคล ตามปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จำนวน 181 คน และสัมภาษณ์ เชิงลึก จำนวน 18 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ และการสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

ผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.35 มีอายุระหว่าง41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.07 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 32.04 และอาชีพแม่บ้าน/พ่อบ้าน คิดเป็นร้อยละ 24.31 การวิเคราะห์สภาพของปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่า โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง สำหรับรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านจิตใจ อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง รองลงมา ได้แก่ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ระดับการปฏิบัติที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี 7 ด้าน คือ ด้านจิตใจ พบว่า อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ด้านสังคม พบว่า อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พบว่า อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ด้านเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ด้านเศรษฐกิจ พบว่า อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง ด้านการจัดการ พบว่า อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง และการวิเคราะห์สภาพการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สำหรับรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ สิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ องค์กรชุมชนเข้มแข็ง อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ เศรษฐกิจสมดุล อยู่ในระดับมาก

Abstract

The purpose of this research was to study factors affecting the self reliant economic community; A case study of north saladaeng village, chiengraknoy sub- district, samkhok district, Phathumthanee Province. The data analysis instruments tocollect information of this research to measure the community opinion levels and the way seeking to accommodate its self reliant economic community at north saladaeng village, chiengraknoy sub district, samkhok district, Phathumthanee Province, were questionnaire. The questionnaire questions were included not only the fundamentally conceptual framework questions but also in-depth interview questions form. In terms of interviews for fundamentally conceptual framework questions issue depending on individual factors affecting for being self reliant economic community were 181 sample sizes and also 18 sample sizes for in-depth interviews. The data analysis statistics, frequency ranking, percentage, and mean value, were used to examine the fundamental community informations. The descriptive statistics values, moreover, such as standard deviation, problem analysis and suggestion, and depth interview, were used to evaluate the self reliant economic community effective factors.

The results from research questionnaire observation , most respondents were female, age between 41-45 (percentage value at 27.07). Most educational statuses were a degree (percentage value at 32.04), and their occupations were housewife (percentage value at 24.31)

The conditional community analysis found that the effect to be the self reliant economic community at north saladaeng village, chiengraknoy sub-district, samkhok district, Phathumthanee Province, was a cohesive operation level. For each aspects consideration of this research , furthermore, was shown that the highest of mean value, cohesive operation level, was mental and resource and environment respectively. But the lowest value of mean was economic aspect also existing the cohesive operation level. The activities level that influences to be the self reliant economic community of north saladaeng village, chiengraknoy sub-district, samkhok district, Phathumthanee Province, contained 7 aspects consisted of mental, society, resource and environment, regionally knowledgeable technology, economic, community participation, and management. All of these aspects identically existed in the cohesive operation.

In terms of generally conditional analysis for being the self reliant economic community at north saladaeng village, chiengraknoy sub-district, samkhok district, Phathumthanee Province, found that the highest mean values of the opinion activity Level held in the high evaluation level were sustainable environment and strong community organization, and economic balance. Although economic balance was held in the high evaluation level but it contained in the lowest mean value.

บทนำ

จากสภาพปัญหาทางสังคมที่สะสมเพิ่มพูนขึ้นอย่างเงียบๆ มาโดยตลอด ได้โอกาสระเบิดแตกกระจายครั้งใหญ่สร้างความลำเค็ญให้แก่ประชากรอย่างรุนแรงก็ต่อเมื่อย่างเข้าปี 2539-2541 ซึ่งเป็นวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยอย่างกว้างขวางรุนแรง เริ่มตั้งแต่ปัญหาการเงิน การคลัง การเลิกจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ การว่างงาน การอพยพโยกย้ายถิ่นเดิม จึงทำให้รัฐบาลได้หันกลับมาทบทวนพิจารณาหาแนวทางรับกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจที่กำลังเกิดขึ้นและคาดว่าจะดำรงอยู่ต่อไปอีกหลายปี

สังคมจะต้องประสานกัน เหมือนเป็นฟันเฟือง เมื่อใดที่หลายจุดของรากฐานล้มลงย่อมทำให้ส่วนอื่นต้องประสบปัญหา ความอ่อนแอของภาคการเงิน ความอ่อนแอทางการเมือง และระบบราชการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนา เพราะความอ่อนด้อยต่างๆ ที่สะสมมาพร้อมทั้งรัฐบาลยังขาดความระมัดระวัง และไม่มีนโยบายที่เหมาะสม จึงยิ่งทำให้ปัญหารวมตัวกันอย่างรวดเร็ว ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากกล่าวโดยสรุปแล้วล้วนแต่มาจากต้นตอเดียวกัน คือ “ความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ทรัพยากร และทิศทางการพัฒนาที่ผิดพลาดของภาครัฐที่ผ่านมา” ตลอดในช่วง 40 ปีที่ประเทศไทยได้พัฒนาระบบเศรษฐกิจของตนเองโดยใช้แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และเกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปลายปี 2540 ได้สร้างความเสียหายอย่างมากแก่ประเทศไทย จึงนำไปสู่การคิดทบทวนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากยุทธศาสตร์ที่ผิดพลาดจึงทำให้เดินผิดทาง ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจจะมีการฟื้นตัว แต่หากว่าเรายังคงเดินในเส้นทางยุทธศาสตร์แบบเก่าอยู่อีก ก็จะหนีไม่พ้นสภาวะวิกฤติเช่นเดิม

ด้วยพระบารมีอันยิ่งใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั่นคือ แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นทางสายกลางในการดำเนินชีวิตโดยยึดถือความพอเพียง พออยู่พอกิน หมายถึง ความพอประมาณ คือ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล คือการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว คือการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นการวางรากฐาน และสร้างความสมดุลให้กับชีวิตสังคมได้อย่างเข้มแข็ง และมั่นคง กอปรกับนโยบายของรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) เน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ "เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นหลักปรัชญาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้อยู่รอดตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งการจะดำเนินชีวิตให้อยู่รอดในภาวะวิกฤติของประเทศเช่นนี้ จะต้องมีหลักปฏิบัติที่ทำให้เกิดความเป็นจริงขึ้นมาให้ได้ คำว่า "เกษตรทฤษฎีใหม่" ได้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นหลักปฏิบัติที่มีรากฐานมาจากปรัชญา "เศรษฐกิจพอเพียง"อันเป็นที่มาของแนวคิดและยุทธศาสตร์ "เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง" ของกระทรวง มหาดไทย ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือ และกระบวนการพัฒนาความคิด ทัศนคติ พฤติกรรม และระบบการผลิตในการดำรงชีวิตของชุมชน

สาเหตุของการทำวิจัยครั้งนี้ สืบเนื่องจากปัจจุบันปัญหาวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาสำคัญของชาติ ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือร่วมใจกันแก้ไข และบรรเทา ความเดือนร้อนเป็นผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประชาชนทุกระดับชั้นไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือในชนบท กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำโดยประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร ชุมชน และประชาชนในชุมชน เพื่อให้เป็น "เศรษฐกิจของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน" อย่างแท้จริง สังคมไทยควรจะก้าวไปสู่ยุคแห่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดชะตากรรมชีวิตตนเอง ตั้งแต่ระดับชุมชน

อำเภอ จังหวัด และหลอมรวมเป็นแผนพัฒนาระดับชาติ สร้างกระบวนการพัฒนา ที่แท้จริงที่เป็นการพัฒนาสังคมแบบองค์รวม โดยมีพื้นฐานอยู่ในระดับชุมชน ความยั่งยืนของสังคมชนบทเป็นปัจจัยของความยั่งยืนทั้งหมด เดิมเศรษฐกิจของชาวชนบทเป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือมีสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติพอเพียง มีจิตใจที่ดีงาม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถหล่อเลี้ยงชีวิตให้เป็นไปตามปกติได้

ความสำคัญดังที่กล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษาบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการประเมินผลโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของจังหวัดปทุมธานี และมุ่งหวังที่จะนำผลการวิจัยที่ได้นั้นไปเป็นแนวทาง และปรับประยุกต์ใช้เพื่อเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง โดยการทำให้ประชาชนทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีความสุขถ้วนหน้า ด้วยการสร้างความแข็งแกร่งในการพึ่งตนเองของประชาชนในระดับรากหญ้า จากการวางรากฐานสร้างความสมดุล และความเสมอภาคทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วม การจัดการ และด้านจิตใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการใช้หลักการพึ่งตนเอง ที่เป็นนโยบายเร่งขจัดปัญหาความยากจนโดยชุมชนเป็นผู้คิดเอง ทำเอง และแก้ปัญหาเอง ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น เศรษฐกิจสมดุล องค์กรชุมชนเข้มแข็ง และสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศไทยอย่างมั่นคง ตลอดไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา ก่อนลงภาคสนาม ผู้วิจัยได้ลงศึกษาพื้นที่ครั้งแรกเมื่อเดือน มีนาคม พ.ศ.2552 โดยได้เข้าร่วมกับวิชาเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาภาคปกติ สาขานิเทศศาสตร์ มีข้อเสนอแนะจากผู้นำชุมชนว่าชุมชนนี้มีผู้เข้ามาศึกษามาก คือมาศึกษา และศึกษาเสร็จ ไม่เคยให้อะไรที่เป็นหลักฐานไว้กับชุมชนเลย และครั้งที่ 2 เมื่อเดือน สิงหาคม พ.ศ.2552 ได้พานักศึกษาภาค กศปช. ในวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยให้นักศึกษาไปศึกษาดูงาน และทำรายงานเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอีกครั้ง ก็ยังได้คำตอบจากผู้นำชุมชนว่าเป็นการเรียนการสอนที่ดีได้ให้นักศึกษามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน กับชีวิตจริงๆ และชุมชนต้องการได้เอกสารที่เป็นในลักษณะของการวิจัยชุมชนพึ่งตนเอง หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงขออนุญาตจาก ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน แจ้งให้ประชาชนทราบว่าจะมีคณะผู้วิจัยเข้ามาขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชน รวมทั้งมีการศึกษาจากเอกสาร ทั้งนี้เป็นเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 การปฏิบัติเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ตอนที่ 3 ระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้ประชุมร่วมกับผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องประสานงานเพื่อขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงการมาเก็บแบบสอบถาม ส่วนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สนทนาเชิงลึกเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากน้อย ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากน้อย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากน้อย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มสตรี ผู้สูงอายุ เจ้าอาวาสวัด มัคทายก และครูโรงเรียนสองพี่น้อง

ผลการวิจัย

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.35 มีอายุระหว่าง41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.07 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 32.04 และอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน/พ่อบ้าน คิดเป็นร้อยละ 24.31

การวิเคราะห์สภาพของปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่า โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 (S.D.=0.98) สำหรับรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D.=0.92) อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง รองลงมา ได้แก่ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 (S.D.=0.98) อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 (S.D.=1.01) อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง

การวิเคราะห์สภาพการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 (S.D.=1.00) สำหรับรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ สิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D.=0.97) อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ องค์กรชุมชนเข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 (S.D.=0.98)อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ เศรษฐกิจสมดุล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 (S.D.= 1.02) อยู่ในระดับมาก

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เชิงลึก และข้อมูลจากการสังเกตการณ์ ทั้งวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบแล้วปรากฏว่ามีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสังเคราะห์ในภาพรวมตามกรอบที่กำหนดไว้ ซึ่งนำข้อมูลมาแยกตามตัวแปร และวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการรายงานตามความจริงในประเด็นการสัมภาษณ์ของแต่ละปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ดังต่อไปนี้

1.ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองด้านจิตใจ พบว่า ชุมชนในบ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก เป็นชุมชนเชื้อสายจากชนชาติมอญ มีวัฒนธรรม และประเพณีของมอญ คนมอญส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ผู้ชายเมื่อถึงวัยบวชก็จะบวชเป็นสามเณร และอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ที่วัดศาลาแดงเหนือ ได้ศึกษา และปฏิบัติธรรมะของพระพุทธเจ้า จึงทำให้ผู้ชายในชุมชนรู้ดีรู้ชั่ว มีความละอาย และเกรงกลัวต่อบาป ประกอบกับชุมชนอยู่ใกล้วัดซึ่งเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจ เมื่อเข้าวัดบ่อยๆ จิตใจย่อมเกิด ความสงบสุข จิตใจผ่องใส เมื่อเกิดปัญหาต่างๆ จึงทำให้มีการตัดสินใจที่ดี ค่อยๆ คิดหาทางออก แก้ไขได้ด้วยตนเอง คิดดี ทำดี ใจซื่อตรง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น คิดถึงใจเขามาใส่ใจเรา ต้องอยู่ในศีลธรรม คือ ศีล 5 ให้อยู่กับความเป็นจริงตามธรรมชาติ ต้องบังคับใจเราให้อยู่ในขอบเขตอย่าปล่อยตามอารมณ์ อย่าฝันเกินตัว ต้องมีศีลธรรมประจำใจ พึ่งตนเองก่อน ซึ่งในชุมชนนี้ทางด้านจิตใจให้ยึดหลักศาสนา และระบบวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนานจากรุ่นต่อรุ่น จะสืบทอดประเพณีชาวมอญประเพณีชาวมอญตลอดไป

2.ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองด้านสังคม พบว่า ประชาชนในชุมชนศาลาแดงเหนือมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีร่วมกับผู้อื่น โดยจุดเริ่มต้นเริ่มที่ครอบครัวขยายเป็นสังคมหมู่บ้าน และสังคมประเทศชาติ โดยมีศีลธรรมเป็นกฎระเบียบข้อบังคับในสังคม สังคมในชุมชนศาลาแดงเหนือส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จะสอนลูกหลานในครอบครัวให้มีความรักความสามัคคีกัน อย่างแตกแยก ต้องคิดกว้างมองไกล ให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม ให้ลดละเลิกการพนัน ยาเสพติด ชุมชนนี้จะมีการรณรงค์เขตปลอดยาเสพติด โดยผู้สูงอายุจะเป็นผู้สอนลูกหลานในชุมชน ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การเข้าวัดก็จะชวนลูกหลานไปด้วย และจะมีการสวดมนต์เป็นภาษามอญทุกวัน

ตอนเย็น ใช้ศีลธรรมเป็นเกาะป้องกันสังคมโดยวัดเป็นแกนกลาง ทำให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม ลดละเลิกการพนัน ยาเสพติด ชุมชนนี้ได้รับการประกาศเป็นชุมชนปลอดยาเสพติด

3.ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ด้านทรัพยากร พบว่า ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนืออยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ใช้น้ำจากแม่น้ำมาบริโภคไม่ต้องพึ่งน้ำประปา จึงรู้คุณค่าของแม่น้ำ ไม่ปล่อยของเสียลงสู่แม่น้ำ ได้มีการทำบ่อบำบัดน้ำเสียของแต่ละบ้านเอง เป็นบ่อกักเก็บน้ำเสียให้น้ำสะอาดก่อนแล้วปล่อยลงสู่แม่น้ำ ซึ่งได้มีการทำมาหลายชั่วอายุตั้งแต่ ปู่ ยา ตา ยาย พ่อ แม่ แต่ปัจจุบันรุ่นลูก หลาน บางบ้านไม่ให้ความสำคัญ และริมฝั่งแม่น้ำจะช่วยกันปลูกต้นไม้ทั้งไม้ยืนต้น เช่น ต้นชมพู่น้ำดอกไม้ ต้นมะตาด ต้นมะกอก ต้นมะดัน และพืชผักสวนครัวเป็นรั้วบ้านได้ ทำเขื่อนไม่ให้น้ำเซาะริมฝั่ง อีกทั้งยังช่วย ริมฝั่งให้สะอาด และสวยงาม ร่มรื่น ซึ่งสมัยก่อนเป็นป่ารกจึงหาของป่าในชุมชนได้ไม่ยาก ในฤดูฝนจะหาหน่อไม้ได้ และตัดต้นสะแกมาทำเป็นถ่านใช้ในครัวเรือนได้ ริมแม่น้ำจะร่มรื่นมากเป็นที่อยู่อาศัยของปลาเป็นจำนวนมากยังเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติคนในชุมชนจะไม่จับปลาในแม่น้ำเพราะถือว่าเป็นการผิดศีล

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการสร้างบ่อดักไขมันที่ทำขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้าน การสร้างหอพระไตรปิฎกกลางน้ำ และศาลาเก็บเรือเป็นแห่งเรียนรู้ของประวัติเรือประเภทต่างๆ เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ มีอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ มีอาชีพรับราชการ และค้าขายบ้างเป็นส่วนน้อย และเป็นผู้สูงอายุมากกว่าวัยทำงาน ลูกหลานจะไปทำงานในกรุงเทพฯ แล้วส่งเงินกลับมาให้พ่อแม่ มีการเก็บออม อยู่อย่างพอเพียง ไม่ค่อยมีรายจ่ายในการดำรงชีวิต ผู้นำของครอบครัวจะมีการวางแผนทางการเงิน มีการทำบัญชีรายรับ และรายจ่าย มีธนาคารหมู่บ้าน คือเงินสัจจะ เป็นที่ออมทรัพย์ของคนมอญ ศาลาแดงเหนือ บริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการ มีการประกอบอาชีพที่ขึ้นชื่อของชุมชน เช่น ร้านหมี่กรอบ และร้านทำกะปิจากกุ้งสดที่สะอาดถูกหลักอนามัย

6.ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ทุกคนมี ความสนิทชิดเชื้อกันมากจนรู้จักกันหมดทุกครอบครัว และทุกคนในชุมชน และมารวมตัวกันในวันประเพณี ชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกัน และกัน ช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนได้ไม่ยากเพราะมีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการทำงานในครอบครัวตนเองแล้วยังต้องช่วยกันทำงานในหมู่บ้าน และที่วัดด้วย

7. ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองด้านการจัดการ พบว่า มีการจัดการขยะ และน้ำเสีย การจัดการสถานที่เก็บอัฐิ และขี้เถ้าเผาศพฝังไว้เป็นระเบียบ โดยคนในชุมชนช่วยกันบริหารจัดการ สำหรับการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับงานราชการก็จะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำ มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มแม่บ้านป็นแกนนำในการจัดการโครงการ และกิจกรรมต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง บ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังนี้

1.1 ปัจจุบันมีคนภายนอกมาศึกษาในหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เป็นจำนวนมาก แต่ขาดสถานที่ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานต่างๆ จากอดีต ซึ่งจะเป็นรากฐานในอนาคตเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาประวัติของชุมชนมอญอย่างถูกต้อง ควรตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

1.2 อนาคตของหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ อยู่ที่เด็กรุ่นใหม่ การจัดการจะทำอย่างไรก็อยู่ที่ผู้ใหญ่ในปัจจุบันต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นการสอนด้วยการปฏิบัติ ต้องมีการวางแผนระเบียบปฏิบัติของชุมชนร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กรุ่นใหม่

1.3 อยากเห็นเด็กรุ่นใหม่ให้ความสำคัญ และศึกษาประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมมอญบ้านศาลาแดงเหนือไม่อยากให้สูญหายไป ควรเข้ามาร่วมกิจกรรมเป็นวิทยากรแนะนำชุมชนควบคู่กับผู้ใหญ่ที่เป็นวิทยากรแนะนำหมู่บ้าน พาเยี่ยมชมโดยเรียนรู้ร่วมกันไปเพราะวิทยากรหรือประชาชนชาวบ้านที่มีอยู่แล้วเป็นผู้สูงอายุนับวันก็จะล้มหายตายจากกัน แต่อยากให้ความรู้ยังคงอยู่

1.4 คนส่วนใหญ่ทุกที่ในเมืองไทย และต่างประเทศขาดการเรียนรู้ในอดีต ขาดความอดทนขี้เกียจในการทำงาน ต้องการความสะดวกสบายแต่ไม่ขวนขวาย ติดการพนัน ติดยาเสพติด ขาดความสามัคคี ซึ่งเรื่องนี้เป็นปัญหาระดับประเทศทุกภาคส่วนควรต้องช่วยกันตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดของประเทศต้องมีการวางแผนที่เป็นระบบและมีกลไกในการขับเคลื่อนที่ปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน

1.5 ขาดวิทยากรที่จะมาให้ความรู้ในการประกอบอาชีพที่ครบวงจร เรื่องการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การหาตลาดที่จะจำหน่ายสินค้า ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกิดความท้อถอยทำแล้วไม่มีตลาดที่จะรองรับ นำสินค้าไปขาย ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุขาดคนมาให้ความรู้ใหม่ๆ เพราะการให้ความรู้ทุกหน่วยงานที่เข้ามาจะเน้นไปที่เด็กๆ ผู้สูงอายุที่นี้กระหายใคร่ที่อยากจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ บ้าง

1.6 แต่ละชุมชนต้องช่วยกันดูแลจัดระเบียบสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเริ่มจากครอบครัวก่อน พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีสั่งสอนลูกหลานด้วยการกระทำจากครอบครัวขยายไปสู่ โรงเรียน วัด ชุมชน หมู่บ้าน และระดับประเทศ โดยยึดหลักศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และดำเนินชีวิตตามปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลงานวิจัย และอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้วสามารถนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการกำหนดแผนงานในทางพัฒนาชุมชนโดยให้มีการปรึกษาหารือ วางแผน ดำเนินกิจกรรม มีการติดตามประเมินผลและนำไปแก้ไขปรับปรุง

2) ควรให้มีหน่วยงานสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์โดยมีคณะกรรมการดูแลร่วมกันรับผิดชอบของแต่ละกิจกรรม

2.2 ข้อแสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

1) หน่วยงานภาครัฐ ควรจัดอบรมเกี่ยวกับอาชีพและจัดหาตลาดที่จะจัดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้ในชุมชน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์สร้างเครือข่ายของชุมชน และสนับสนุนรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

2) ผู้นำควรเป็นผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐ และประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

3) ประชาชนควรมีส่วนร่วม และช่วยเหลือในกิจกรรมของชุมชนและควรให้มีการสนับสนุนสินค้าที่ผลิตนั้นในชุมชนให้ยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2541. **คู่มือการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อตนเอง**. กรุงเทพฯ: คลังรักษา.

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2541. **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวคิดและยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

กรรณิการ์ ทองมวล (2550). **การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษบฐกิจชุมชนในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กนิษฐา แย้มโพธิ์ใช้. (2550). **บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาในมิติเศรษบกิจชุมชน: กรณีศึกษาตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง . 2549. **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร :สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเศรษฐกิจศาสตร์. 2546. **เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : เกษตรบลูพริ้นต์.

เฉลิมรัตน์ เรืองวราคม. 2551. **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประเวศ วะสี. 2541. **ประชาคมตำบล**. กรุงเทพฯ : มติชนรายวัน 9 มกราคม 2541.

———. 2544. **องค์กรชุมชนกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน: หัวใจของการพัฒนา**.

ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2551. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา. 2550. **เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พบลิชชิ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) 2550. **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : ทำเนียบรัฐบาล.

เสธา เขียว. 2552. **แนวทางการจัดการเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนราชธานีอโศก ตำบลบุ่งไหม อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

อนุวัฒน์ คำมี (2550). การดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจชุมชน ตำบลกลางใหญ่ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยข่อนแก่น.

Bangkok Post Daily. 1998. **His Majesty's Speech-King clarifies sufficiency idea**. December 5, 1998.

Bromley, Daniel W. 2006. **Sufficient Reason: Volitional Pragmatism and the Meaning of Economic Institutions**. New Jersey: Princeton University Press.

Mungsawad, Prasopchoke. 2007. **Sufficiency Economy: A Contribution to Economic Management**. Final Report. National Institute of Development Administration, February 2007.

Philip Kotler. 1997. **Advance Marketing Management**. (9th ed.). New Jersey: Prentice Hall International.

Rodrik, Dani. 1999. **Institution for High-Quality Growth: What They are and How to Acquire Them**. Draft Paper prepared for the International Monetary Fund Conference on Second-Generation Reforms. Washington, DC. November 8-9.

UNDP. 2007. **Thailand Human Development Report 2007: Sufficiency Economy and Human Development**. Bangkok.